

Gevaren voor Nederlandse kinderen

Sjaak van der Geest

Kinderen in het verkeer, een gewoon straatbeeld in Nederland

Enige tijd geleden vond er een interessante discussie plaats in een medisch-antropologische mastercursus voor internationale studenten. Het ging over de 'perception of risk'. Er zijn diverse publicaties van antropologen over wat ze de 'sociale of culturele constructie' van gevaar noemen (en de interesse daarvoor is de afgelopen jaren alleen nog maar gestegen). Ik vroeg de aanwezige studenten wat ouders in hun maatschappij beschouwden als de grootste of ernstigste gevaren voor hun kinderen.

De meest genoemde voorbeelden hadden te maken met ziekte; kindersterfte is nog steeds relatief hoog, in Azië maar vooral in Afrika.

Er was ook een Nederlandse student in de klas en ik vroeg haar waar ouders in ons land vooral bang voor waren. Ze antwoordde zonder de minste aarzeling: seksueel misbruik. Een van de Afrikaanse studenten, uit Kenia, reageerde verbaasd. Hij had sinds zijn verblijf in Amsterdam gezien hoe kinderen zich vanaf zeer jonge leeftijd op hun fietsje in het drukke verkeer begaven en had zeker verwacht dat 'verkeersongeluk met fiets' op de eerste plaats van gepercipieerde gevaren zou komen. Hoe vaak komt misbruik voor, vroeg hij de Nederlandse student en hoe vaak verongelukt een kind in het verkeer? Ze wist het niet precies maar ze dacht wel dat ongelukken veel vaker voorkwamen.

Enkele maanden later ging de Keniaanse student voor zijn masterthesis onderzoek

doen in Utrecht naar de perceptie van gevaar onder Nederlandse ouders. Het contrast met de zorgen van ouders in zijn eigen land, die vooral bang zijn voor een fatale ziekte van hun kind – met name voor mazelen, bij ons een onschuldige en zelfs 'nuttige' kinderziekte, had hem niet losgelaten. "De zorg van ouders over de veiligheid van hun kind komt voort uit subjectieve ideeën over gevaar die zij hebben geleerd als leden van een maatschappij. Die bezorgdheid is niet gebaseerd op statistieken," schreef hij twee maanden later in zijn thesis. Zijn onderzoek bevestigde dat seksueel misbruik van hun kind inderdaad iets was waar ouders, vooral moeders, het meest bezorgd over waren. Ouders wisten best dat het kind gevaar liep in het verkeer, maar hadden, vrij vertaald, besloten daar minder aandacht aan te besteden. Ze waren van mening dat ze iets konden doen tegen dat gevaar door de kinderen goed in te prenten hoe ze zich in het verkeer moesten gedragen. Die verklaring was natuurlijk wel een beetje optimistisch; een ongeluk kan ook gebeuren door de fout van een ander. En ook tegen seksueel misbruik kun je een kind bepaalde tips geven. Dus niet alleen hun perceptie van gevaar maar ook hun verklaring voor die perceptie was een culturele constructie.

Wat zit daar dan achter? Waarom het onderschatten van het ene gevaar en het overschatten van het andere? Met een ongeluk valt beter te leven dan met het drama van misbruik, want het is slechts een ongeluk. Met seksueel misbruik ligt dat totaal anders. De gedachte daaraan is onverdraaglijk en kan iemand een leven lang achtervolgen, de ouders maar ook het kind (en de ouders beseffen dat). Het wordt een 'trauma'. Zo'n daad is ook onvergeeflijk. Niemand eist tien jaar gevangenis tegen een automobilist die een kind aanrijdt, zelfs niet als het kind aan de gevolgen overlijdt, maar de straf voor degene die een kind misbruikt kan niet hoog genoeg zijn. Begrijpelijk.

Als we het over de gevaren voor kinderen hebben, moeten we niet alleen naar de statistieken kijken, maar ook naar de emotionele lading van het ene en het andere gevaar.

Sjaak van der Geest is emeritus hoogleraar Medische Antropologie aan de Universiteit van Amsterdam.